

VASILE CANARACHE LA CONSTANȚA: 1956-1969

Am reținut în titlu, coordonatele temporale, pentru a face distincția între perioada când **arheologul** V. Canarache a desfășurat o activitate cu totul deosebită față de cea pe care a profesat-o în preajma primului război mondial și imediat după aceea: ziaristica.

Este știut că V. Canarache a dominat eșicherul cultural al Constanței cu o râvnă debordantă, pe un fundal dominat de căutări în străfunduri istorice de natură să dea satisfacție unor intenții politice, care vizau realizarea unor instituții de depozitare ale unor tezaure de valoare aparte. El venea să răspundă unor comandamente oficiale și să revigoreze viața muzeală în toate formele sale complexe, dar să și scoată patrimoniul arheologic din starea de părăsire și decreștinătate în care le lăsaseră războiul.

În 1956, se are în vedere restaurarea, conservarea și valorificarea monumentelor istorice, ceea ce însemna pentru noul arheolog tomitan, cercetare, organizare și teaurizare muzeologică, desigur, nu fără eforturi financiare - ultimile dovedindu-se relativ ușor de găsit din moment ce exista o suficientă receptivitate între cei care susțineau propaganda oficială a epocii.

Este greu să condensezi în câteva pagini de ziar, volumul uriaș de muncă la care s-a angajat acest om, plin de entuziasm și de intenții proiectate către un țel urmărit încă din tinerețe: salvarea patrimoniului arheologic, fie cel care zăcea încă în straturile grele de pământ, fie cel risipit în anonimatul colecțiilor particulare. La vremea aceea în simulacru de muzeu existent, nimic nu îndreptăța temei documentar, ilustrativ, pentru un muzeu adevărat. El se obliga, voluntar și deferent, să organizeze un muzeu al colecțiilor arheologice, bineînțeles, adaptat unui plan tematic. Fiindcă era de neconceput ca în orașul emblemă de pe malul mării, reședință a unei provincii atât de bogată în monumente, sau care putea beneficia de complexul fond biologic al Mării Negre, să nu existe instituții capabile să depoziteze și să illustreze monumente la care alte zone ale țării nu putea visa.

Pe scurt: devenit mai întâi consilier al administrației regionale, prin contract de colaborare, apoi, de la 1 septembrie 1957 numit director al instituției muzeale care se contura în ritm alert, V. Canarache, cu mai mulți tineri arheologi, au elaborat tematica și au inițiat aplicarea unui prim program al Muzeului de arheologie. S-a lucrat intens la repararea și adaptarea clădirii care adăpostea cândva palatul episcopal, s-au inițiat cercetări s-au adunat și evidențiat mărturiile arheologice, a fost creată o rețea de tehnicieni (muzeografi, graficieni, restauratori etc.) - totul a făcut posibil mai întâi organizarea festivităților legate de bimilenarul nașterii lui Ovidius, în septembrie 1958, apoi la sfârșit de an, pe un ger cumplit, s-au deschis ușile Muzeului regional

de arheologie, la care nu ne-a onorat cu prezența, dintre autorități, mai nimeni. V. Canarache, cu soția sa Ana Canarache - unul dintre eminenții filologi ai țării - personalul muzeului și alți câțiva "pasionați" conștanțeni, aceștia au fost martorii primului vernisaj al acestei instituții care avea să devină de importanță națională.

Aceasta nu însemna însă decât începutul unei adevărate epopei. Aproape în fiecare an expoziția era refăcută - **a fundamentis** - îmbogățită cu apariții de ultimă oră - și erau multe. Să nu uităm că se angajaseră programe vaste de investigații, la Castelu (necropolă feudal-timpurie de incinerare); la Ansamblul rupestru de la Basarabi, unde s-a investigat inițial cu fondurile Constanței, mai apoi cu cele ale Direcției Monumentelor Istorice din București; la Cheia - Gura Dobrogei, în peșteri; la zidul de incintă al cetății Tomis, cunoscut încă de pe vremea lui V. Pârvan - aici urma să se amenajeze un parc care să simbolizeze istoria, vechimea și noblețea unei mari cetăți la malul mării, ale cărei tradiții se defineau astfel prin momente unice.

Așa se face că între anii 1961-1963, concentrarea de valori arheologice tomitane, înapoia zidului de incintă (**intra muros**) din sec. III-IV p. Chr., cu celebrul "turn al măcelarilor", ne va încânta ochii celebrul parc al Constanței, cu piese mari, de veritabil efect educativ. Cum să nu se ajungă la astfel de împliniri spectaculare, când la Constanța metamorfozările urbanistice aduceau noutăți incredibile sub raport arheologic: marile bazine paleocreștine din zona fostei gări; tezaurul monumentelor sculpturale din același perimetru; marile descoperiri de la Mangalia (mormântul cu papirus, tezaure monetare etc.); săpături la Constanța (necropole); la Limanu, Techirghiol și Hârșova (neolitice); salvări de ordinul zecilor și sutelor de morminte indigene, grecești, romane și feudale timpurii - toate coordonate atent și autoritar de directorul instituției, dar care s-a bucurat de un larg concurs al unor tineri plasați pe traiectoria afirmării profesionale. Curiozitatea publică era satisfăcută! Nevoile propagandistice, în special pe linia turistică - atunci în plină dezvoltare - la fel! Se câștigau aderențe, se augmentau simpatii, se întruneau sufragii publice. Acestea cu atât mai mult cu cât sfera de preocupări ale întreprinderii V. Canarache, s-a lărgit cu fondarea Acvariului (1958), plasat în locul fostului Muzeu de arheologie din anexa Cazinoului. Realizare splendidă!

Apoi, domeniul artelor plastice. Reclamat de realitățile proprii Dobrogei, iminența unor alcătuiri muzeale n-a întârziat să se concretizeze. Se știe că permanenta legătură între creatorii de frumos și Dobrogea a mediatizat producții majore, adesea prezentate în expoziții - în perioada interbelică - aici la malul mării. Thalassa, Thalassa! Acest leit-motiv, a făcut să se dezvolte simțul public al operei de artă și avea să aducă nu numai la Constanța ci și în numeroase alte localități de pe litoral artiști de veritabilă valoare, de talent inegalabil. Muzeul de artă Constanța, realizat de V. Canarache în 1962, devine centrul de polarizare al talentelor, local în care se încurajează creația.

Deci, Muzeul de arheologie, refăcut în 1958; Acvariul în același an; Muzeul de artă în 1962; parcul arheologic în 1963; amenajări la Histria în anii 1962-1963; micul Anticvariu de la Callatis în 1962-1963; proiecte și dispute pentru restaurarea Monumentului de la Adamclisi - din păcate, V. Canarache n-a reușit să-și împlinească o dorință ardentă, născută din înțeles să se restaureze după metoda "istoriată";

apariția primului număr al periodicului arheologic tomitan, botezat de el, în 1968, Pontice - iată ce încununează prodigalitatea creatoare a unui om care s-a dăruit trup și suflet, timp de 14 ani, unei îndeletniciri, în care se coroborează perfect arheologia cu muzeistica, având rezultate care au entuziasmat și au creat un climat extrem de favorabil valorificării acestui potențial dobrogean. Astăzi suntem beneficiarii emulației anilor '60 - '70. Restructurările suferite în decursul anilor de mai târziu aproape de către toate unitățile inițiate și profundamentate de V. Canarache, sunt consecința firească a unei evoluții stimulate de succesori, dar cu metode, idei și procedee tehnice, moștenite de la precursor.

Acum, la comemorarea a 25 de ani de când Vasile Canarache a intrat în neființă, un gând pios și recunoștința noastră, au însoțit aducerile aminte la mormântul său din Cimitirul Central, unde la căpătâiul marcat de o coloană marmoreană antică, alături de preotul binecuvântător, am încheiat cu strămoșescul "sit sibi terra levis".